

مقایسه رشد جسمانی کودکان شهری و روستایی

مائده نصرالله پورگوانی^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان پردیس فاطمه الزهرا تبریز

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی مقایسه رشد جسمانی دانش آموزان شهری و روستایی انجام شده است. در این مقاله، ابتدا در خصوص معرفی رشد جسمانی و اهداف آن و با توجه به ضرورت و ارتباط داشتن این رشد با کودکان مقطع ابتدایی سعی شده تا اهداف و اهمیت ارتباط آن بیان شود. پژوهش ما برحسب هدف از نوع پژوهش کاربردی است که جهت بررسی تفاوت رشد جسمانی دانش آموزان شهری و روستایی از روش توصیفی استفاده می کنیم. جهت دستیابی به هدف پژوهشی از مطالعات کتابخانه ای و منابعی از قبیل مقاله ها، ژورنال ها، سایت های مختلف و..... استفاده شد. طبق مطالعه پژوهش های مرتبط در ارتباط با موضوع به این نتیجه رسیدیم که دانش آموزان روستایی به دلیل برخورداری از محیط طبیعی رشد جسمانی بیشتری نسبت به دانش آموزان شهری دارند چون دانش آموزان شهری با کمبود فضا و زندگی ماشینی رو به رو هستند.

واژه‌های کلیدی: رشد جسمانی، کودکان شهری، کودکان روستایی

مقدمه

رشد و تکامل کودک به طور منظم و مداوم در زمینه و طرح مشخصی صورت می‌گیرد. رشد، قابل مشاهده، ارزشیابی و اندازه‌گیری است و در سیستم اعصاب از طریق علائم فیزیولوژیکی و رفتار جلوه گر می‌شود. آثار و علایمی که در جنبه‌های مختلف رفتار ظاهر می‌شود، شاخص میزان رشد را تشکیل می‌دهد (عمو زاده خلیلی، ۱۳۸۴). در کشور های در حال توسعه رشد کودکان و نوجوانان معیار حساس و قابل اعتمادی برای ارزیابی وضعیت سلامت و تغذیه کودکان در آن جامعه می‌باشد (کرمی زاده، امیرحکیمی، ۱۳۸۱). رشد جسمی، یکی از ابعاد مختلف رشدی انسان است که تاثیر بالقوه آن بر دیگر ابعاد رشدی در تحقیقات مختلف بررسی شده است. رشد حرکتی بازتاب پیدایش مهارت‌های تازه از طریق چگونگی اجرا و تولید حرکت است (فارسی و همکاران، ۱۳۸۹). رشد جسمی در تمام انسان‌ها، دارای مراحل و فرایندهای مشترکی می‌باشد، که در نتیجه ترکیبی از عوامل وراثتی و محیطی شکل می‌گیرد. اگر این فرایندها به طور طبیعی اتفاق بیفتد، مهارت‌های بنیادی و توانایی‌های ادراکی-حرکتی کودکان تا قبل از ورود به دبستان شکل قابل قبولی پیدا خواهد کرد (اصلانخانی و همکاران، ۱۳۸۷). این تحقیق قصد دارد تا با مطالعه توانایی‌های ادراکی - حرکتی (جسمی) کودکان روستایی که در معرض تجربه حرکات طبیعی می‌باشند و کودکان شهری که معمولاً به لحاظ کمبود فضا و زندگی ماشینی، از نظر حرکتی محدودیت دارند، تفاوت‌های احتمالی را در حرکت آنان مشخص کند (اصلانخانی و همکاران، ۱۳۸۷). با مروری بر رشد جسمانی کودکان شهری و روستایی با ویژگی‌های اجرایی که در این سال‌ها برخوردار بوده است عموزاده خلیلی با استنتاج بر اینکه نتایج حاصله نشانگر موفقیت بیشتر کودکان روستایی نسبت به کودکان شهری در انجام برخی آزمون‌ها بود. کاهش تفاوت بین کودکان شهری و روستایی ایجاب می‌نماید توجه بیشتر به توسعه مراکز دبستانی در روستاها و بازنگری برنامه مهد کودک‌های شهری در جهت فعالیت‌های تحرک آور و استفاده بیشتر از امکانات آموزشی موجود در شهر مبذول گردد (عموزاده خلیلی، ۱۳۸۴).

نتایج تحقیق اصلان خانی و همکاران نشان داد تعادل، هماهنگی اندام فوقانی، هماهنگی دو طرفه، کنترل بینایی-حرکتی و قدرت در کودکان روستایی به طور معنی‌داری بیشتر از کودکان شهری است. همچنین میانگین سرعت و چابکی اندام فوقانی کودکان شهری و روستایی تفاوتی از نظر آماری نداشت. توانایی‌های ادراکی - حرکتی کودکان روستایی به طور معنی‌داری بیشتر از کودکان شهری بود (اصلانخانی و همکاران، ۱۳۸۷). مطالعه تحقیق وزینی طاهر و همکاران نشان می‌دهد کودکانی که سطح بالاتری از فعالیت‌های سازمان یافته را دارند در مهارت‌های حرکتی پایه، عملکرد بهتری خواهند داشت، اما سطح بالای فعالیت‌های ایستا، تاثیر معنی‌داری بر این مهارت‌ها ندارد. همچنین بر اساس این یافته‌ها، اضافه وزن و سطوح بالاتر از طبیعی شاخص توده بدنی در کودکان، مشارکت در فعالیت‌های بدنی را محدود می‌کند. از آنجا که شرکت در کلاس‌ها و برنامه‌های تربیت بدنی در رشد مهارت‌های پایه کودکان نقش اساسی دارد، تنظیم فعالیت‌های سازمان یافته‌ی مناسب به وسیله‌ی والدین و معلمان تربیت بدنی، اهمیت ویژه‌ای می‌یابد (وزینی طاهر و همکاران، ۱۳۹۱). پرسشی که برای ما در این پژوهش مطرح می‌شود این که کودکان شهری و روستایی از نظر رشد جسمانی چه تفاوتی دارند؟

مبانی نظری

رشد: فرایند رشد مستمر و چند وجهی است و توسط اجتماعی شدن فرهنگی تقویت می‌شود (آقاپور و همکاران، ۱۳۸۴). رشد فرایندی طبیعی است که تنها با گذر زمان رخ می‌دهد و محیط نیز بر فرایند رشد موثر است (فارسی و همکاران، ۱۳۸۹).

رشد جسمانی: رشد جسمانی بازتاب پیدایش مهارت‌های تازه و پالایش آنها از طریق چگونگی اجرا و تولید حرکت است (فارسی و همکاران، ۱۳۸۹). رشد جسمانی عبارت است از یک سری تغییرات هندسی در سلول که در نتیجه آن هر سلول از نظر حجم اندازه مایع سلول و تعداد افزایش می‌یابد به طور کلی این فرایند مرحله بسیار پیچیده‌ای است که تکامل فرد را تا رسیدن به یک انسان بالغ در بر می‌گیرد (هاشمی زاده، نوری، ۱۳۹۱).

پیشینه تحقیق

کریمی‌زاده و امیر حکیمی (۱۳۸۱) در پژوهش خود با عنوان بررسی رشد جسمانی و ظهور صفات ثانویه جنسی در دختران ۱۱ تا ۱۴ ساله شهر شیراز به این نتیجه رسیدند که رشد جسمانی دختران در مقطع سنی ۱۱ تا ۱۴ سال در شیراز کمتر از استانداردهای بین‌المللی است ولی سن شروع بلوغ و سیر آن قابل مقایسه با مقادیر آن در کشورهای دیگر است.

عمارتی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهش خود با عنوان تاثیر بازی‌های دبستانی منتخب بر رشد ادراکی حرکتی و رشد اجتماعی دختران ۸ تا ۹ سال به این نتیجه رسیدند که بازی‌های دبستانی می‌تواند برنامه مناسبی برای رشد مهارت‌های ادراکی - حرکتی کودک باشد. این در حالی است که ارتقای مهارت‌های اجتماعی کودکان نیازمند فعالیت‌های گروهی برنامه‌ریزی شده و ساختارمند می‌باشد.

باغنده و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان تاثیر تمرینات ادراکی - حرکتی بر رشد مهارت‌های حرکتی دختران کم توان ذهنی تربیت پذیر به این نتیجه رسیدند که برنامه تمرینی به کار رفته در تحقیق حاضر برای بهبود مهارت‌های حرکتی درشت دختران کم توان ذهنی تربیت پذیر مناسب است و مراکز مربوط می‌توانند از آن به عنوان برنامه تمرینی استفاده کنند.

فارسی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهش خود با عنوان تاثیر تجربه ادراکی - حرکتی بر بهره رشد جسمی حرکات درشت و ظریف نوزادان ۵ تا ۸ ماهه به این نتیجه رسیدند که تجربه بیشتر در محیط غنی در یک دوره حساس رشدی به رشد جسمی بهینه‌تر در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل منجر شد به این ترتیب تمرین و تجربه را می‌توان به عنوان عاملی موثر در رشد مهارت‌های حرکتی پایه و بنیادی نوزادان به شمار آورد باید چشم انداز ی جدید بهره‌گیری از غنی‌سازی محیط و در نتیجه بهره‌گیری تمرین و تجربه بیشتر حرکتی برای نوزادان حتی در سنین کم داشت.

قربان زاده و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان بررسی اثربخشی آموزش تمرین‌های ادراکی حرکتی و برنامه حرکتی ریتمیک بر رشد جسمی در کودکان کم توان ذهنی آموزش پذیر به این نتیجه رسیدند که برنامه‌های آموزشی مورد استفاده می‌توانند تجربه ی حرکتی مناسبی برای کودکان باشند این برنامه‌ها در مدارس می‌توانند با ایجاد فرصت مناسب و ارائه تکالیف متناسب برای تمرین و رشد مهارت‌های حرکتی استفاده شوند.

هدف تحقیق: با توجه به مطالب موضوع در پیشینه هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت رشد جسمانی کودکان شهری و روستایی می باشد، بنابراین با توجه به هدف ذکر شده فرضیه اصلی به شکل زیر مطرح می گردد.

فرضیه تحقیق: بین رشد جسمانی دانش آموزان روستایی و شهری تفاوت های وجود دارد.

روش شناسی: پژوهش ما برحسب هدف از نوع پژوهش کاربردی است که جهت بررسی تفاوت رشد جسمانی دانش آموزان شهری و روستایی از روش توصیفی استفاده می‌کنیم. جهت دستیابی به هدف پژوهشی از مطالعات کتابخانه ای و منابعی از قبیل مقاله‌ها، ژورنال‌ها، سایت‌های مختلف و..... استفاده شد.

مروری بر تحقیقات پیشین

ردیف	نویسنده (تاریخ)	موضوع پژوهش	نتیجه گیری
۱	عموزاده خلیلی (۱۳۸۴)	مقایسه رشد شناختی - حرکتی کودکان در مهد کودک های شهری و روستایی سمنان در سال ۱۳۸۱	نتایج حاصله نشانگر موفقیت بیشتر کودکان روستایی نسبت به کودکان شهری در انجام برخی آزمون‌ها بود. کاهش تفاوت بین کودکان شهری و روستایی ایجاب می‌نماید توجه بیشتر به توسعه مراکز دبستانی در روستا ها و بازنگری برنامه مهد کودک‌های شهری در جهت فعالیت‌های تحرک آور و استفاده بیشتر از امکانات آموزشی موجود در شهر می‌ذول گردد.
۲	اصلانخانی، عبدلی و همکاران (۱۳۸۴)	مقایسه توانایی‌های ادراکی- حرکتی کودکان ۷-۱۰ ساله شهری و روستایی	نتایج تحقیق نشان داد تعادل، هماهنگی اندام فوقانی، هماهنگی دو طرفه، کنترل بینایی-حرکتی و قدرت در کودکان روستایی به طور معنی‌داری بیشتر از کودکان شهری است. همچنین میانگین سرعت و چابکی اندام فوقانی، کودکان شهری و روستایی تفاوتی از نظر آماری نداشت. ضمن آنکه توانایی‌های ادراکی - حرکتی کودکان روستایی به طور معنی‌داری بیشتر از کودکان شهری بود.

۳	قربان زاده ، لطفی و همکاران (۱۳۹۴)	بررسی اثر بخشی آموزش تمرین های ادراکی - حرکتی و برنامه ی حرکتی ریتمیک بر رشد جسمی در کودکان کم توان ذهنی آموزش پذیر	با توجه به نتایج حاصل، برنامه های آموزشی مورد استفاده می توانند تجربه حرکتی مناسبی برای کودکان باشند. این برنامه ها در مدارس می توانند با ایجاد فرصت مناسب و ارائه تکالیف متناسب برای تمرین و رشد مهارت های حرکتی استفاده شوند.
۴	وزینی طاهر ، حیاتی و همکاران (۱۳۹۱)	رابطه ی سطح فعالیت های جسمانی با رشد مهارت های حرکتی پایه در کودکان مقطع ابتدایی	نتایج مطالعه حاضر نشان می دهد کودکانی که سطح بالاتری از فعالیت های سازمان یافته دارند، در مهارت های حرکتی پایه، عملکرد بهتری خواهند داشت، اما سطح بالای فعالیت های ایستا، تاثیر معنی داری بر این مهارت ها ندارد. همچنین بر اساس این یافته ها، اضافه وزن و سطوح بالاتر از طبیعی شاخص توده بدنی در کودکان، مشارکت در فعالیت های بدنی را محدود می کند. از آنجا که شرکت در کلاس ها و برنامه های تربیت بدنی در رشد مهارت های پایه کودکان نقش اساسی دارد، تنظیم فعالیت های سازمان یافته مناسب به وسیله والدین و معلمان تربیت بدنی، اهمیت ویژه ای می یابد.
۵	عمارتی ، نمازی زاده و همکاران (۱۳۹۰)	تاثیر بازی های دبستانی منتخب بر رشد ادراکی- حرکتی و رشد اجتماعی دختران ۸-۹ سال	به این نتیجه رسیدند که بازی های دبستانی برنامه مناسبی برای رشد مهارت های ادراکی - حرکتی کودک باشد. در حالی که ارتقای

مهارت‌های اجتماعی کودکان نیازمند فعالیت‌های گروهی برنامه‌ریزی‌شده و ساختارمند می‌باشد.			
با توجه به نتایج این تحقیق، مطالعات بیشتر در خصوص تعامل رشد اجتماعی و رشد جسمی ضرورت دارد.	بررسی فرا تحلیل تعامل رشد جسمی و اجتماعی	آقایور ، جمشیدی و همکاران (۱۳۸۴)	۶
با توجه به نتایج حاصل، به نظر می‌رسد رشد جسمانی دختران در مقطع سنی ۱۱ تا ۱۴ سال در شیراز کمتر از استانداردهای بین‌المللی است ولی سن شروع بلوغ و سیر آن قابل مقایسه با مقادیر آن در کشورهای دیگر است.	بررسی رشد جسمانی و ظهور صفات ثانویه جنسی در دختران ۱۱-۱۴ ساله شهر شیراز	کرمی زاده و امیر حکیمی (۱۳۸۱)	۷

طبق مطالعه پژوهش‌های مرتبط در ارتباط با موضوع به این نتیجه رسیدیم که دانش آموزان روستایی به دلیل برخورداری از محیط طبیعی رشد جسمانی بیشتری نسبت به دانش آموزان شهری دارند چون دانش آموزان شهری با کمبود فضا و زندگی ماشینی رو به رو هستند.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به مطالب موضوع در پیشینه هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت دانش آموزان شهری و روستایی از نظر رشد جسمانی است. رشد فرایندی طبیعی است که تنها با گذر زمان رخ می‌دهد و محیط نیز بر فرایند رشد موثر است. رشد جسمانی عبارت است از یک سری تغییرات هندسی در سلول که در نتیجه آن هر سلول از نظر حجم اندازه مایع سلول و تعداد افزایش می‌یابد به طور کلی این فرایند مرحله بسیار پیچیده‌ای است که تکامل فرد را تا رسیدن به یک انسان بالغ در بر می‌گیرد. نتایج حاصل نشانگر موفقیت بیشتر کودکان روستایی نسبت به کودکان شهری در انجام برخی آزمون‌ها بود. کاهش تفاوت بین کودکان شهری و روستایی ایجاب می‌نماید توجه بیشتر به توسعه مراکز دبستانی در روستاها و بازنگری برنامه مهد کودک‌های شهری در جهت فعالیت‌های تحرک آور و استفاده بیشتر از امکانات آموزشی موجود در شهر مبذول گردد. نتایج تحقیق نشان داد تعادل، هماهنگی اندام فوقانی، هماهنگی دو طرفه، کنترل بینایی - حرکتی و قدرت در کودکان روستایی به طور معنی‌داری بیشتر از کودکان شهری است. همچنین میانگین سرعت و چابکی اندام فوقانی، کودکان شهری و روستایی تفاوتی از نظر آماری نداشت. ضمن آنکه توانایی‌های ادراکی - حرکتی کودکان روستایی به طور معنی‌داری بیشتر از کودکان شهری بود. نتایج پژوهش حاضر با تحقیقات عموزاده خلیلی (۱۳۸۴) و اصلانخانی و همکاران (۱۳۸۴) همخوانی دارد. به این نتیجه رسیدیم که

دانش آموزان روستایی به دلیل برخورداری از محیط طبیعی رشد جسمانی بیشتری نسبت به دانش آموزان شهری دارند چون دانش آموزان شهری با کمبود فضا و زندگی ماشینی رو به رو هستند.

پیشنهادهای

- ۱- در مدارس ابتدایی شهری برنامه‌هایی در جهت تحرک بیشتر دانش آموزان تدوین شود.
- ۲- به دانش آموزان شهری توصیه شود از زندگی ماشینی فاصله بگیرند مسافت کوتاه خانه تا مدرسه را پیاده بیایند.

منابع

- اصلاخان، محمد علی؛ عبدلی، بهروز؛ ابراهیمی، خدیجه (۱۳۸۴)، مقایسه توانایی های ادراکی - حرکتی کودکان ۱۰-۷ ساله شهری و روستایی، فصلنامه تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۱۲(۱)، ۵-۱۱.
- آقا پور، سید مهدی؛ جمشیدی، غلامرضا؛ فرخی، احمد (۱۳۸۴)، بررسی فرا تحلیل تعامل رشد جسمی و اجتماعی، حرکت، ۲۷(۱)، ۱۷۱-۱۵۳.
- باغنده، حسین؛ حومنیان، داود؛ عرب عامری، الهه (۱۳۹۴)، تاثیر تمرینات ادراکی - حرکتی بر رشد مهارت های حرکتی دختران کم توان ذهنی تربیت پذیر، رشد و یادگیری حرکتی - ورزشی، ۴(۷)، ۴۹۰-۴۷۳.
- عمارتنی، فرشته سادات؛ نمازی زاده، مهدی؛ مختاری، پونه؛ محمدیان، فاطمه (۱۳۹۰)، تاثیر بازی های دبستانی منتخب بر رشد ادراکی - حرکتی و رشد اجتماعی دختران ۸-۹ سال، پژوهش در علوم توانبخشی، ۵(۷)، ۶۷۳-۶۶۱.
- عموزاده خلیلی، محمد (۱۳۸۴)، مقایسه رشد شناختی - حرکتی کودکان در مهد کودک های شهری و روستایی سمنان در سال ۱۳۸۱، مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۴۸(۱۵)، ۸۱-۷۳.
- فارسی، علیرضا؛ عبدلی، بهروز؛ کاویانی، مریم؛ کاویانی، اکرم (۱۳۸۹)، تاثیر تجربه ادراکی - حرکتی بر بهره ی رشد جسمی حرکات درشت و ظریف نوزادان ۸-۵ ماهه، رشد و یادگیری حرکتی - ورزشی، ۵(۱)، ۸۴-۷۱.
- قربان زاده، بهروز؛ لطفی، مریم؛ آزالی علمداری، کریم؛ بشیری، مهدی؛ ابراهیمی، صفیه (۱۳۹۴)، بررسی اثر بخشی آموزش تمرین های ادراکی - حرکتی و برنامه ی حرکتی ریتمیک بر رشد جسمی در کودکان کم توان ذهنی آموزش پذیر، توانبخشی، ۳(۱۶)، ۲۰۶-۱۹۸.
- کریمی زاده، زهره؛ امیر حکیمی، غلامحسین (۱۳۸۱)، بررسی رشد جسمانی و ظهور صفات ثانویه جنسی در دختران ۱۱ تا ۱۴ ساله شهر شیراز، پژوهش در پزشکی، ۲(۲۶)، ۱۳۱-۱۲۹.
- هاشمی زاده، هاید؛ نوری، روشنگر (۱۳۹۱)، رشد جسمانی در بیماران مبتلا به بتا تالاسمی مایور در مشهد، فصلنامه پژوهشی خون، ۴(۹)، ۴۵۴-۴۴۶.
- وزینی طاهر، امیر؛ حیاتی، امیر؛ پاک ضمیر، فراز (۱۳۹۲)، رابطه ی سطح فعالیت های جسمانی با رشد مهارت های حرکتی پایه در کودکان مقطع ابتدایی، رفتار حرکتی، ۱۴(۱)، ۱۶۳-۱۷۸.